

**АЗ ТАЪРИХИ ИШТИРОКИ
НАМОЯНДАГОНИ САНЪАТИ
МУСИҚИИ АНЪАНАВИИ
ТОҶИКИСТОНИ ШИМОЛӢ ДАР
КОНСЕРТҲО, ОЗМУНУ
ФЕСТИВАЛҲО (ОХИРИ АСРИ XX-
АВВАЛИ АСРИ XXI)**

**ИЗ ИСТОРИИ УЧАСТИЯ
ПРЕДСТАВИТЕЛЕЙ
ТРАДИЦИОННОГО
МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА
СЕВЕРНОГО ТАДЖИКИСТАНА В
КОНЦЕРТАХ, КОНКУРСАХ И
ФЕСТИВАЛЯХ (КОНЕЦ XX –
НАЧАЛО XXI вв.)**

**FROM THE HISTORY OF
PARTICIPATION OF
REPRESENTATIVES OF
TRADITIONAL MUSICAL ART OF
NORTHERN TAJIKISTAN IN
CONCERTS, COMPETITIONS AND
FESTIVALS (END OF XX -
BEGINNING OF XXI centuries)**

Рустамов Дадо Абдуҷабборович, н.и.т., дотсент, мудири каф. таърих, назария ва методикаи таълими мусиқии ба номи профессор Н. Ғ.Ҳакимови МДТ “ДДХ ба номи академик Б. Ғафуров”; **Исамитдинов Жорабек Бобобекович**, н.и.т., дотсенти каф. таърихи халқӣ тоҷики МДТ “ДДХ ба номи академик Б. Ғафуров” (Хуҷанд, Тоҷикистон)

Рустамов Дадо Абдуджабборович, канд. истор. наук, доцент, зав. кафедрой истории, теории и методики преподавания музыки им. проф. Н. Г. Хакимова ГОУ “ХГУ имени акад. Б. Гафурова”; **Исамитдинов Жорабек Бобобекович**, канд. истор. наук, доцент каф. истории таджикского народа ГОУ “ХГУ имени акад. Б. Гафурова” (Худжанд, Таджикистан)

Rustamov Dado Abdujabborovich, candidate of History, docent, the chief of the history, theory and method of teaching of music department named after professor N.G.Hakimov under the SEI “KhSU named after academician B.Gafurov”, **Isamitdinov Jorabek Bobobekovich**, candidate of History, associate professor of the history of Tajik people department under the SEI “KhSU named after academician B.Gafurov” (Khujand, Tajikistan)
e-mail: Isomatdinov1961@mail.ru

Дар заминаи сарҷаишмаҳои гуногун ва адабиёти илмӣ, таърихи иштироки намояндагони санъати мусиқии анъанавии Тоҷикистон дар ҷорабиниҳои фарҳангӣ, хусусан концертҳо, озмунҳо ва фестивалҳо, дар охири асри XX ва аввали асри XXI баррасӣ ва таҳлил шудааст. Қўиши ба ҳарч дода шудааст, ки таъсир ва нақши мусиқанавозон ва муганниён дар рушди санъат ва фарҳанг ошкор ва мушаххас карда шавад. Ба хронологияи рӯйдодҳо ва иштироки санъаткорон, таърихи концертҳо, озмунҳо ва фестивалҳои муҳим, ва нақши онҳо ба ташаккули санъати мусиқии анъанавӣ дар давраи муайян диққати махсус дода шудааст. Аз ҷумла дар бораи барномаҳои концерти сарояндагони номдори жанри классикӣ Боймуҳаммад Ниёзов, Абдуҷалил Ҳошимов, Карим Қосимов, Наимҷон Маҳкамов, Абдураҳим Шерматов ва дигарон маълумот дода шудааст. Таъкид гардидааст, ки таҳқиқоти мавзуи мазкур ба фаҳмидани таърихи санъати мусиқии анъанавии Тоҷикистон кўмак мекунад ва барои таҳияи сиёсати фарҳангӣ ва рушди санъат дар сатҳи маҳаллӣ ва байналмилалӣ аҳаммияти калон дорад.

Калидвожаҳо: Тоҷикистони шимолӣ, суруду мусиқии анъанавӣ, Шаймақом, барномаҳои концертӣ, озмунҳо, фестивалҳо, маърифати мусиқӣ

На основе различных источников и научной литературы рассматривается история участия представителей традиционного музыкального искусства Северного Таджикистана в культурных мероприятиях, особенно в концертах, конкурсах и

фестивалях, в конце XX - начале XXI века. Предпринята попытка выявить и конкретизировать влияние и роль певцов и музыкантов в развитии искусства и культуры. Уделяется особое внимание хронологии событий и участию в них артистов, истории важных концертов, конкурсов и фестивалей, показана их роль в становлении традиционного музыкального искусства в обозначенный период. В частности представлена информация о концертных программах известных исполнителей произведений классического жанра: Боймухаммеда Ниязова, Абдужалила Хошимова, Карима Косимова, Наимджона Махкамова, Абдурахима Шерматова и других. Подчеркивается, что изучение избранной темы помогает понять историю традиционного музыкального искусства Таджикистана и имеет большое значение для разработки культурной политики и развития искусства на местном и международном уровне.

Ключевые слова: Северный Таджикистан, традиционная песня и музыка, Шашмаком, концертные программы, конкурсы, фестивали, музыкальное образование

The article, based on various sources and scientific literature, examines and analyzes the history of participation of representatives of traditional musical art of Tajikistan in cultural events, especially concerts, competitions and festivals, in the late twentieth - early twentieth - twenty-first centuries. The study helps to understand the influence and role of singers and musicians in the development of art and culture. The authors of the article tried to pay attention to the chronology of events and participation of artists, the history of important concerts, competitions and festivals, their role in the development of traditional musical art in a certain period. In particular, information was presented on the concert programs of famous performers of the classical genre Boymukhammed Niyazov, Abduljalil Khoshimov, Karim Kosimov, Naimjon Makhkamov, Abdurakhim Shermatov and others. Studying this topic in these deep and comprehensive aspects helps to understand the history of traditional musical art of Tajikistan and is of great importance for the development of cultural policy and the development of art at the local and international levels.

Key-words: Northern Tajikistan, traditional song and music, Shashmaqom, concert programs, competitions, festivals, music education

Таҳқиқоти илмӣ роҷеъ ба иштироки намояндагони санъати мусиқии анъанавии Тоҷикистони шимолӣ дар консертҳо, озмуну фестивалҳо (охири асри XX - аввали асри XXI) ба як қатор масъалаҳои муҳим ва мубрами фарҳангӣ, иҷтимоӣ ва илмӣ равшанӣ меандозад. Ин таҳқиқот ба омӯзиши таърихи иштироки намояндагони санъати мусиқии анъанавӣ Тоҷикистони шимолӣ дар консертҳо, озмунҳо ва фестивалҳо равона шудааст, ки барои нигоҳдории мероси фарҳангии миллати тоҷик ниҳоят муҳим аст. Иштироки ғаъл дар чорабиниҳои фарҳангӣ ба рушди санъати мусиқии анъанавӣ мусоидат мекунад ва ин таҳқиқот ин равандро таҳлил мекунад, ки барои ояндаи ин санъат муҳим мебошад. Натиҷаҳои ин таҳқиқот метавонанд барои таҳияи сиёсати фарҳангӣ ва ҳукумати истифода шаванд, ки ба рушди санъати мусиқии анъанавӣ дар Тоҷикистон мусоидат мекунад.

Таҳқиқот бо истифода аз манбаъҳои таърихӣ ва ҷадвалиҳои фарҳангӣ нишон медиҳад, ки намояндагони санъати мусиқии анъанавии Тоҷикистони шимолӣ дар ҷи гуна консертҳо, озмунҳо ва фестивалҳо иштирок карда, ҷи гуна таҷриба ва натиҷаҳо ба даст овардаанд.

Барои санъаткор (сароянда ва навозанда) репертуар муҳимтарин категорияи ғаъолияти касбии ӯ мебошад. Метавон гуфт, ки дар эҷодиёти ҳар як навозанда масъалаи репертуар бартарият дорад, зеро маҳз репертуар асбобест, ки тавассути он робита байни иҷрокунандаи суруду мусиқӣ ва шунаванда сурат мегирад. Ва вобаста ба он, ки ин ё он тарона ё мусиқии суннатии жанри мақом то ҷи андоза аслий, сифатнок, ғаҳмо ва касбӣ аст, ҳамон қадар ин

жанр тезтар инкишоф меёбад; дар баробари асбобҳои академии аз тарафи умум қабулшуда асбобҳои халқии тоҷик ҳамон қадар тезтар ва мукамалтар мавқеъ пайдо мекунад.

Солҳои охир овозхонон навозандагони касбии жанри анъанавии мақом бо репертуари худ ба намоишномаҳои мушаххас, оммавии театри шомил гардиданд, ки нуфузи баланди эҷодӣ доранд. Ансамблҳои мақом, ҳофизону навозандагони алоҳида, коллективҳои мусиқии муассисаҳои таълимӣ зуд-зуд ба ташкили концертҳои ҳисоботӣ шуруъ карданд. Чунончӣ, 10 март соли 2008 дар Академияи Мақом (роҳбари бадеӣ Насиба Амонбоева) концерти гурӯҳи эҷодии мактаби «Шашмақом»-и шаҳри Хучанд баргузор гардид. Гуруҳи мақомсозон қисми вокалии «Шашмақом»- «Ироқ»-ро, ки аз 20 суруд иборат буд — «Сарахбори ироқ» (ғазали Ҳофиз), «Талқини Мухайяр» (ғазали Румӣ), «Насри Мухайяр» (ғазали Румӣ), «Уфари Мухайяр» (ғазали Камоли Хучандӣ) [2] ва ғайраро иҷро карданд. Дар концерти ҳисоботии навозанда — гичакнавоз, дастпарвари Консерваторияи миллии Тоҷикистон ба номи Т.Сатаров, муаллими Коллеҷи санъати ба номи С. Ҳофизӣ шаҳри Хучанд Абдуваҳҳоб Ҳочибоев (концерт 12 апрели соли 2011 баргузор гардид), асарҳои мусиқии жанри суннатии классикӣ: «Наврӯзи Аҷам», «Нолаи ишк», «Насруллоӣ», «Сегоҳ», «Муноҷот» ва ғайра ҷои намоёнро ишғол кардаанд. Бояд гуфт, ки дар концерт дар баробари репертуар сароянда ва навозандаро ҳамчун шахсият тавсиф мекунад ва он чизе, ки ба ӯ имкон медиҳад, дар пешрафти касбаш саҳми арзанда гузорад, иҷрогарӣ, сатҳи касбӣ, қобилияти иҷро кардани як порча мусиқӣ ба таври шавқовар ва босалоҳият муаррифӣ мегардад..

Муассисаи давлатии «Қасри ҷавонон»-и ба номи Лоик Шералии шаҳри Хучанд дар рушду тарғиби санъати мусиқии суннатии тоҷикон саҳми муайян дорад. Ба гуфтаи Саидумрон Саидов, ки директори муассиса буд, ҳамасола дар "Қасри ҷавонон" даҳҳо концертҳо, аз ҷумла бо иштироки сарояндаҳои Шашмақом, фестивал-озмунҳои мақомхонони ҷавону ҷавони вилояти Суғд «Навои ҷовидон» ташкил гардида, намунаҳои хунаҳои мардумӣ - мусиқии халқӣ, классикӣ ва асил иҷро карда мешаванд. Аз ҷумла, сӯҳбатҳо ва 70 таронаи Боймуҳаммад Ниёзов, ду диск бо таронаҳои Ҷӯрабек Набиев дар CD и DVD сабт шудааст. Дар бораи ҳаёт ва эҷодиёти Б.Ниёзов «Чашмае баҳри домон шуд» ва дигар филмҳо ба навор гирифта шуданд [11].

Дар масъалаи муаррифии оммаи ҳофизону навозандагон, амалӣ гардондани ташаббуси эҷодии онҳо, дар байни шунавандагон шухрат пайдо кардан ва эътирофи навозандагон, тарғиби анъанаҳои мусиқӣ, услуб ва жанрҳои мусиқӣ, радио ва телевизион мавқеи муҳимро ишғол мекунад. Дар вилояти Суғд радиои давлатии вилоятӣ (соли 1931 таъсис ёфта) [13] ва телевизион (соли 1990) [14], радиои ғайридавлатии «Тироз» ва 13 телевизиони тичоратӣ мавҷуданд, ки дар маҳалҳо паҳш мешаванд [6, с.105-108]. Дар ҳазинаи радиои вилоятӣ сабтҳои сурудҳои сарояндаҳои маъруфи мусиқии классикӣ – М.Баҳодуров, Б.Ниёзов, Ҷ.Набиев, Б.Шамсиев, Ҷ.Муродов, солистони ансамбли мақомҳои «Нури Хучанд» ва ғайра мавҷуданд. Шашмақом ба воситаи радиои вилоятӣ зуд-зуд шунида мешавад. Барои тарғиби мусиқии классикии тоҷикон барномаҳои радиои «Нидои ахтарон», «Тулӯи меҳр» ва ғайра ташкил карда шуданд.

Дар телевизиони вилоятӣ рӯзноманигори маъруф, муҳаррири шуъбаи барномаҳои фарҳангию адабӣ Лола Рачабова бо номҳои «Дунёи орзуҳо», «Хуна», «Оҳанги замон», «Меҳрпайванд», «Шаб ба Хайр» ва ғайра як қатор барномаҳои телевизионӣ эҷод кардааст. Бо ин амал санъати миллии тоҷикро ғаёлона пеш мебарад [10].

Дар шабакаҳои телевизионии ғайридавлатӣ («СМ-1», «Азия», «Ҷаҳоноро», «Афшин» ва ғ.) бинобар тичоратӣ шудани ғаёолияташон барои намоиши концертҳои мусиқии

суннатии классикӣ вақти камтар чудо карда мешавад, зеро дар ин шабакаҳои телевизионӣ ҳунарнамоии сарояндаҳои эстрада асосан ба таври пулакӣ намоиш дода мешавад.

Шаклҳои гуногуни фаъолияти фарҳангии маърифатии навозандагони касбӣ (шабҳои мусиқию адабӣ, воҳӯриҳои якҷаъаи студия, кружокҳои шавқовар, журналҳои мусиқӣ ва ғайра) барои тарғиби мусиқии анъанавӣ мавқеи муҳимро ишғол мекунанд. Бо ташаббуси Раёсати фарҳанги вилояти Суғд соли 2002 маҳфили «Меҳмонхонаи мусиқӣ» таъсис дода шуд. Дар доираи маҳфил сарояндагони номдори жанри классикӣ Боймуҳаммад Ниёзов, Абдучалил Ҳошимов, Карим Қосимов, Наимҷон Маҳкамов, Абдурахим Шерматов ва дигарон ба тамошобинон баромадҳои консерти, лексияю суҳбатҳо ташкил намуданд [12, с. 10-22, 159].

Дар ташаккули фаъолияти касбии мусиқӣ, инкишоф додани маҳорат, ба амал баровардани ташаббуси эҷодии ҳофизону навозандагон озмуну фестивалҳои гуногун нақши калон мебозанд. Тайёрӣ ба фестивалҳои мусиқӣ дар доираи дастаҳои мусиқӣ, бо дастгирии муассисаҳои фарҳангӣ сурат мегирад. Анҷуманҳои гуногуни мусиқӣ – консертҳо, намоишҳо, озмунҳо, чашнвораҳо, декадаҳои ҳунари ва гастролҳои микёси гуногун механизми муҳими иҷтимоии дарёфт, интиҳоб ва ба сафи пешинаи мусиқии ҷомеа овардани навозандагони боистеъдоди мардумӣ мебошанд [5, с.23].

Тарғиби васеи оҳангу таронаҳои нодири миллии халқи тоҷик, ҳифзи анъанаҳои миллий, тарбияи насли наврас дар руҳияи муҳаббат ба санъат, баҳусус мусиқии миллий, таҳкими дӯстӣ ва ҳамкориҳои эҷодии халқҳо ва густариши онҳо дар доираи робитаҳои фарҳангӣ - инҳо ҳадафу мақсадҳои асосии фестивалҳои мусиқӣ мебошанд. Эътирофи оммаи бисёре аз сарояндагон ва навозандагони жанри мақом маҳз пас аз баромадҳои онҳо дар ҳамоишҳои мухталиф сурат гирифт.

Маросими ҷоизасупориҳои озмуни мусиқии «Суруди сол» аз сӯи радиои «Азия-Плюс» соли 2003 оғоз шуда, ҳар дафъа аз ҷониби тамошобинони тоҷик барҷастатарин намоиши сол доништа мешуд. Аммо дар соли 2006 тасмим гирифта шуд, ки «Суруди сол» дар сатҳи олӣ, давлатӣ баргузор шавад. Аз соли 2007 инҷониб онро Вазорати фарҳанги Тоҷикистон ташкил мекунад. Дар озмуни «Суруди сол» сарояндагон ва навозандагони шимоли Тоҷикистон фаъолона иштирок мекунанд. Масалан, сарояндаи хучандӣ Малоҳат Абдушукурова барандаи ҷоизаи мусиқии «Суруди сол - 2007» дар номинатсияи «Шашмақом» гардид. Соли 2007 радиои «Азия-Плюс» аз тағйири бренди ҷоизаи мусиқии худ хабар дод ва ҷоизаи «Навои дил» ҷои «Суруди сол»-ро гирифт [7].

Бо дастгирии Вазорати фарҳанги ҷумҳурӣ ва Кумитаи телевизион ва радиои назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Фестивал-озмуни ҷумҳуриявии эҷодиёти телевизионии халқии «Андалеб-2008» баргузор гардид. Иштирокчиёни фестивал-озмун аз рӯи сурудхонии якҷаву дуэтӣ, рақс ва намоиши порчаҳои сахнавӣ аз расму оинҳои арӯсӣ дар иҷрои «Шашмақома» ва «Фалак» ва инчунин дар гулдӯзӣ, бофандагӣ, кандакорӣ ҷӯб ва сохтани ҷавоҳироти занона рақобат карданд [9]. Баргузориҳои фестивалҳо, озмунҳо ва намоишҳо ба табодули васеи дастовардҳо дар соҳаи эҷодиёти мусиқӣ ва ошноӣ бо мусиқии анъанавии тоҷикӣ (васеътар, шарқӣ) мусоидат мекунад. Онҳо комёбиҳои нави фарҳанги мусиқии ҳозираро намоиш медиҳанд.

Нахустин барандаи Гран-прии озмуни ҷумҳуриявии «Навои Борбад» солисти ансамбли шашмақомии «Нури Хучанд» Гулҷеҳра Қурбонова (соли таваллудаш 1978, ш. Исфара), гардид [3, с.115].

Дар тарғиби васеи оҳангу таронаҳои миллии халқҳои Шарқ, ҳифзи анъанаҳои миллий, тарбияи насли наврас дар руҳияи муҳаббат ба санъат, баҳусус мусиқии миллий, таҳкими дӯстӣ ва ҳамкориҳои эҷодии халқҳо ва густариши онҳо дар доираи фарҳанг чашнвораи байналмилалӣ мусиқии Шарқ, ки аз соли 1997 дар Самарқанд баргузор мешавад, нақши

муҳим дорад. Ин фестивали мусиқии этникӣ - озмунӣ оҳангҳои миллӣ, суруд ва рақсҳои намоёндагон аз 40-50 кишвари ҷаҳон аст, ки дар маркази Самарқанд - дар майдони Регистони асримиёнагӣ намоиши ҷолиби театрӣ намоиш дода мешавад. Фаъолияти фестивал аз озмунӣ ҳунари ва концертҳо дар се самт иборат аст: эҷоди суруди мардумӣ, анъанавӣ (озмун барои иҷроӣ беҳтарин суруди миллӣ); мусиқии суннатӣ миллӣ (озмун барои таҷассуми бадеии миллӣ ва тақмили анъанаҳои шарқӣ), асарҳои мусиқии муосири миллӣ. Аз миёни намоёндагони Тоҷикистон ҷои ҷаҳонӣ ҷаҳонӣ чашновари соли 2003 (285 сароянда аз 34 кишвари ҷаҳон ширкат варзиданд) овозхони Шашмақома Озода Ашӯрова буд, ки сазовори ҷои дуюм ва ҷои 5 ҳазор доллари амрикоӣ гардид [1].

Рӯзи фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Федератсияи Россия ва Рӯзи Тоҷикистон дар ЮНЕСКО (5-11 октябри соли 2005, Париж) барои ҳунармандони мусиқӣ имтиҳони бузурги эҷодӣ буданд.

Барои хизматҳои бузург дар соҳаи санъат ва фарҳанг бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон Эмомалӣ Раҳмон иштирокчиёни фаъоли Рӯзи фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Федератсияи Россия ва Рӯзи Тоҷикистон дар ЮНЕСКО бо мукофотҳои давлатӣ мукофотонида шуданд. Дар қатори намоёндагони жанрҳои дигари санъати мусиқӣ сарояндаҳои ҷавони мақом Малоҳат Абдушукурова ва Озода Ашӯрова ба унвони фахрии “Ҳунарпешаи шоистаи Тоҷикистон” сарфароз гардиданд. Бо медали «Хизмати шоиста» Насиба Амонбоева, Зумрад Самидҷонова, Ҷамшед Эргашев ва Хайрулло Дадобоев (дойбоз) сарфароз гардиданд [8,с.69].

1 июни соли 2011 дар Рӯзи байналмилалӣ ҳифзи кӯдакон даври ниҳонӣ Фестивали ҷумҳуриявӣ кӯдакону наврасон «Сапеда» дар Маҷмаи давлатӣ Кохи Борбад баргузор гардид. Ин аввалин лоиҳаи бузургмекс дар тамоми таърихи 20-солаи Тоҷикистони соҳибистиклол буда, бо ташаббуси Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, тахти сарпарастии Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон амалӣ гардид. Дар гала-консертҳои истеъдодҳои ҷавон аз тамоми манотиқи кишвар, ки аз ду даври интиҳобӣ, ки аз моҳи март то май дар шаҳри вилоятҳо ва навоҳии тобеи ҷумҳури баргузор шуда буданд, ширкат доштанд. Дар маҷмӯи иштирокчиёни концерт аз муассисаҳои миёнаи махсуси мусиқӣ, хореографӣ ва фарҳангии кишвар аз 4 то 18 сола беш аз 900 нафар кӯдакон буданд.

Дар барномаи ансамблҳои якҷояи скрипканавозон, рубобчиён, доя-навозон, дуторчиён, ки лауреатҳои бисёр озмунҳои байналхалқӣ оид ба вокал, мусиқии инструменталӣ ва анъанавӣ, хореография, инчунин аз рӯи номинатсияҳои шоирон, насрнависон ва бастакорони ҷавон дохил карда шудаанд.

Тамошобинон ҳар як номери барномаи консертиро, ки истеъдодҳои ҷавон бо маҳорати ҳақиқӣ иҷро карданд, бо шавқу ҳавас ва ҷапакзании пурмавҷ пешвоз гирифтанд.

Аз ҳама бештар ба хонандаи синфи 1-и шаҳри Чкаловск Манучеҳр Шомирзоев, ки суруди «Тоҷики ман»-ро бо мусиқии Ф.Ҷалолов, матни Т.Рустамов иҷро кард, қарқубии баланд садо дод [4]. Суруди «Ашӯлаи калон»-ро ду нафар донишҷӯи омӯзишгоҳи санъати шаҳри Чкалов (ҳоло Бустон) Ғайратшо Пулотов ва Бахтовар Мадаминов (роҳбари бадеӣ А. Ҳасанов) ба дараҷаи баланди касбӣ иҷро кардаанд. Ин суруд ба тамошобинон писанд омад. Дар ин чашновари ҳунармандони ҷавони шимолӣ Тоҷикистон низ бо таронаҳои классикӣ жанри мақом ҳунарнамоӣ карданд. Ҷунонҷӣ, Бахтовар Ғафоров аз райони Бобоҷон Ғафуров суруди «Қашқарчаи мустаҳзоди Наво» (ғазали Сайидо), Фирдавс Неъматов аз шаҳри Конибодом суруди классикӣ “Дилхироҷ” (ғазали Восифӣ)-ро бо маҳорати баланд иҷро карданд. Онҳоро навозандагони ҷавони ансамбли «Дилнавоз»-и мактаби мусиқии Маркази фарҳанги мусиқии тоҷик «Ҳунар» (роҳбари мусиқӣ Аҳрор Ботуров) ҳамроҳӣ карданд.

Соли 2011 озмунӣ ҷумҳуриявӣ телевизионӣ истеъдодҳои ҷавон «Овози тиллоӣ» баргузор гардид. Давраи ниҳонӣ озмун дар аввали моҳи август дар Душанбе баргузор шуд. Дар номинатсияи «Шашмақом» Фирдавс Негматов аз шаҳри Конибодом ғолиб доништа шуд.

Бо ташаббуси санъатшиносии маъруф Наимҷон Ҳақимов ва дастгирии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ вилояти Суғд аз соли 2007 инҷониб ҳамасола дар шаҳри н. Хучанд озмунӣ байналхалқӣ мусиқӣ кӯдакон “Донак” баргузор мегардад. Иштирокчиёни ҷашнвора кӯдакони Қазоқистон, Қирғизистон, Ўзбекистон ва Тоҷикистон дар сурудхонӣ, рақс ва навохтани асбобҳои мусиқӣ маҳорати худро нишон медиҳанд. Дар байни номинатсияҳои фестивал ба жанрҳои мусиқӣ анъанавӣ ҷойгоҳи муҳим дода шудааст. Дар фароварди Фестивал ҳамаи иштирокчиён бо диплом ва тухфаҳои хотиравӣ сарфароз гардонида мешаванд.

Ҳамин тавр, дар эҳёи анъанаҳои классикӣ мусиқӣ ва сарояндагии миллии ҳифз ва рушди фарҳанги суннатӣ мусиқӣ касбӣ, муассисаҳои фарҳангӣ ва ҳунари шаклҳои гуногун (театрҳо, хонаҳои фарҳангӣ, клубҳо ва ғайра) мавқеи муҳимро ишғол мекунанд.

Маҳз дар доираи ҷаҳолият дар сохторҳои муассисаҳои фарҳангӣ (пеш аз ҳама дар муассисаҳои касбии фарҳанг ва санъат) сарояндагон ва навозандагон ба шахсиятҳои ҷамъиятӣ табдил ёфта, сазовори эътирофи ҷомеа мегарданд, ҷаҳолияти иҷрочиӣ (консертӣ ва гастролӣ) ва эҷодии онҳо сайқал меёбад, роҳбарони коллективҳои эҷодӣ мешаванд, гуруҳҳои эҷодӣ худро ташкил мекунанд, таҷрибаи гунгардаи бадеии худро ба ҷавонон меомӯзонанд — мактабҳо ташкил карда, талабагон тарбия мекунанд. Илова бар ин, сарояндагон ва навозандагон дар муассисаҳои фарҳангӣ дар форумҳои гуногуни санъат (конкурсҳо ва фестивалҳо) иштирок мекунанд.

Иштироки санъаткорон дар концертҳо, озмунҳо ва фестивалҳо на танҳо боиси шӯҳрат ва маъруфияти онҳо шуд, балки инчунин имкониятҳои нав барои намоиш ва рушди санъати мусиқӣ анъанавӣ фароҳам овард.

Барномаҳои концертӣ, озмунҳо ва фестивалҳо дар инкишофи суруду мусиқӣ анъанавӣ дар Тоҷикистони шимолӣ аз аҳамияти бузурги фарҳангӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ бархурдоранд. Онҳо на танҳо воситаи ҳифз ва интиқоли мероси фарҳангӣ мебошанд, балки майдони эҷод ва навоҷӯӣ барои ҳунармандон, василаи тарбия ва тарғиби фарҳанги миллии, ва инчунин омили муҳими рушди иқтисодӣ ва иҷтимоӣ мебошанд. Омӯзиши амиқи ин мавзӯ барои дарк намудани нақши ин ҷорабиниҳо дар ҳаёти фарҳангии Тоҷикистон кӯмак мекунад ва роҳҳои беҳтар намудани ин равандҳоро пешниҳод менамояд, то ки суруду мусиқӣ анъанавӣ Тоҷикистон дар ҷаҳони муосир низ ҷойгоҳи худро дошта бошад.

Хулоса, ҷанбаи таърихӣ таҳқиқот нишон медиҳад, ки ҷӣ гуна тағйироти таърихӣ ва иштироки санъаткорон дар ҷорабиниҳо ба рушди санъати мусиқӣ анъанавӣ Тоҷикистон таъсири муҳим дошт. Таҳқиқот барои фаҳмидани таърихи санъат, нақши санъаткорон ва таъсири ҷорабиниҳои фарҳангӣ аҳамияти калон дорад.

ПАЙНАВИШТ:

1. Абдуллаев Р. Самарканд музыкальный.// <http://www.sanat.orexca.com/rus/archive/3-4-04/music.shtml> (Санаи муроҷиат: 14.05.2024).
2. Барномаи нахустконсертӣ Мактаби «Шашмақом»-и шаҳри Хучанди назди Академияи мақом. Мақоми Ироқ (Наср – силсилаи қисми овозӣ). – Хучанд, 2008.
3. Донишномаи “Шашмақом” /Муаллифони асосӣ: А. Абдурашидов, Ф. Азизӣ, А. Раҷабов, Н. Ҳақимов. – Душанбе, 2009. – 422 с.
4. Дубинина Л. Таджикистан гордится своими талантами / http://khovar.rs.tj/index.php?option=com_content&task=view&id=28718 (Санаи муроҷиат: 15.06.2024).

5. Зубайдов А.Д. История профессиональной деятельности народных музыкантов Таджикистана в 30 – 80-е годы XX века. АҚД. – Душанбе, 2005. – 29 с.
6. Расулзода, Қоҳир. Телевизиони вилоят дар ташиққули системаи ягонаи фазои иттилоотии кишвар нақши беиштар гирад // Соли санҷишҳои ҷиддӣ. – Хуҷанд, 2008. – С.105-108.
7. Хасанова, Мавҷуда. В Душанбе были названы лауреаты музыкальной премии «Суруди сол - 2007» // http://www.toptj.com/ShowNews.aspx?news_id (Санаи муроҷиат: 15.05.2024).
8. Набиев В. Саҳми ҷавонони эҷодкор дар рушди фарҳанг ва санъати Тоҷикистони соҳибистиқлол // Фарҳанг ва санъати Тоҷикистони соҳибистиқлол. – Душанбе: Эҷод, 2006. – С. 43-69.
9. Определены победители фестиваля-конкурса народного творчества «Андалеб-2008» // <http://www.tribun.tj/news.php> (Санаи муроҷиат: 15.05.2024).
10. Маводи саҳроии муаллиф. Сӯҳбат бо Лола Раҷабова. 23 июли с. 2024.
11. Маводи саҳроии муаллиф. Сӯҳбат бо Саидумрон Саидов. 14 майи с. 2024.
12. Солиҷонов Н. Арзишҳои фарҳангӣ ва фарҳангииён. – Хуҷанд, 2005. – 168 с.
13. Ёлмаси Хол. Мавҷи зӯё. – Хуҷанд, 2001. – 156 с.
14. Ёлмасов Х. Сиёсати иттилоотӣ ва телевизиони вилояти Сугд. – Хуҷанд, 2005. – 80 с.

REFERENCES:

1. Abdullaev R. Musical Samarkand.// <http://www.sanat.orexca.com/rus/archive/3-4-04/music.shtml> (Date of appeal: 14.05.2024)
2. Programme of the First Concert of the School “Shashmaqom” of Khujand city under the Academy of Position. Iroq Position (Prose- the series of the voice part) – Khujand, 2008.
3. Book of Shashmaqom / the main editors: A. Abdurashidov, F. Azizi, A. Rajabov, N. Hakimov.- Dushanbe, 2009.- 422 pp.
4. Dubinina L. Tajikistan is proud of its talents. // http://khovar.rs.tj/index.php?option=com_content&task=view&id=28718 (Date of appeal: 15.06.2024)
5. Zubaydov A.D. The History of Professional Activity of Folk Musicians of Tajikistan in 30-80 years of XX century ACD- Dushanbe, 2005.- 29 pp.
6. Qohir Rasulzoda. Region Television should Play the Most i=Important Place in the Progress of the Unique System of Mass Media of the Republic //the year of serious monitoring. – Khujand, 2008. – PP.105-108.
7. Mavjuda Hasanova. There were Announced the Laureate of the Music Festival in Dushanbe “Surudi sol - 2007»// http://www.toptj.com/ShowNews.aspx?news_id (Date of appeal 15.05.2024)
8. Nabiev V. The Contribution of the Creative Youth in the Development of Culture and Art of Independent Tajikistan // Culture and Art of Independent Tajikistan . –Dushanbe: Ejod, 2006.- PP.43-69.
9. The Winners of the Festival- Competition of Folk Art “Andaleb-2008” are announced // <http://www.tribun.tj/news.php> (Date of appeal: 15.05.2024)
10. Author’s field material. Interview with Lola Rajabova. July 23, 2024.
11. Author’s field material. Interview with Saidumron Saidov. May 14, 2024 .
12. Solijonov N. Cultural Value. – Khujand, 2005. – 168 pp.
13. Ulmasi Khol. Exact Wave. – Khujand, 2001. – 156 pp.
14. Ulmasov Kh. Mass Media and Sughd Region Television Policy. – Khujand, 2005. – 80 pp.